

УДК 343.214

Т. В. Котяй
здобувач кафедри кримінального права № 1
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ВИДІВ ТЛУМАЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ ТА СУБ'ЄКТІВ ЙОГО ЗДІЙСНЕННЯ

У загальній теорії права, а також у кримінально-правовій доктрині тлумачення поділяється на види на підставі різних класифікаційних критеріїв.

Так, залежно від суб'єкта (інтерпретатора) воно може бути офіційним і неофіційним. Офіційне тлумачення здійснюється компетентними державними органами, службовими особами та закріплюється у спеціальному акті, що має юридично обов'язковий характер виконання. Залежно від сфери дії актів тлумачення воно поділяється на нормативне й казуальне. Нормативним у теорії права вважається такий вид тлумачення, результати якого поширюються на невизначене коло осіб і випадків застосування норми права, тобто таке тлумачення має загальний характер. Нормативне тлумачення, як правило, застосовується у випадках, коли акти тлумачення або норми права мають неточності, оскільки покликане забезпечити їх однакове розуміння й удосконалити практику застосування.

Офіційне нормативне тлумачення залежно від того, ким встановлена юридична норма, яку тлумачить певний суб'єкт, поділяється на автентичне (авторське) і легальне (делеговане). Автентичне офіційне тлумачення пов'язане з діяльністю органу, що видав цей нормативний акт. Але це тлумачення повинно здійснюватися виключно в межах компетенції нормотворчого органу. Легальне тлумачення здійснюється за дорученням органу, що видав конкретний акт, або у випадку, коли цьому органу надається відповідне повноваження законодавцем.

Окремі вчені [1, с. 294; 2, с. 445; 3, с. 21] вказують, що офіційне тлумачення пов'язується винятково із роз'ясненням норм права. Однак із такою точкою зору не можна погодитися, оскільки для того, щоб роз'яснити нормативно-правовий припис, необхідно зрозуміти, яка інформація вкладена в його зміст за допомогою слів, термінів (термінологічних зворотів), нормативних речень. Тому офіційне тлумачення кримінального закону України має складатися з двох етапів: з'ясування і роз'яснення.

Науковці часто пов'язують офіційне тлумачення з діяльністю уповноважених на те органів держави або службових осіб, однак називають їх по-різному: уповноважений на це орган; вузьке специфічне коло уповноважених державних органів або службових осіб; державні органи, службові особи; компетентний суб'єкт; уповноважений

орган; спеціально уповноважений компетентний у цій галузі орган, державний службовець чи службова особа на підставі службового обов'язку; компетентні державні органи; органи, уповноважені на обов'язкове для правозастосувачів тлумачення [4, с. 47]. При цьому варто звернути увагу на уточнення формулювання суб'єкта офіційного тлумачення, а саме: відповідна діяльність здійснюється в межах компетенції на підставі службового обов'язку. Прийнятним є підхід Л.В. Луць та Г.Г. Шмельової, які надають стисле формулювання суб'єкта тлумачення – компетентний суб'єкт, який здійснює тлумачення і водночас повинен діяти у межах своєї компетенції.

Згідно з п. 2 ст. 150 Конституції України правом офіційного тлумачення законів, у тому числі й кримінальних, наділений Конституційний Суд України (далі – КС України). Це тлумачення – вид правової діяльності високого юридичного рівня, оскільки акти конституційного тлумачення законів мають силу останніх. Однак слід пам'ятати, що елементи розвитку закону, які можливі у такому тлумаченні, повинні бути суворо в межах тієї юридичної норми, що тлумачиться. Результати тлумачення наводяться в рішеннях КС України, що є обов'язковими до виконання на території України, остаточними і не можуть бути оскарженими [5, с. 42]. Так, на думку Г.А. Карелової [6, с. 5] саме у рішеннях КС України формулюються важливі правові позиції, що збагачують положення закону про кримінальну відповідальність і забезпечують реалізацію принципу верховенства Конституції України в системі національного законодавства.

Результати офіційного тлумачення завжди обов'язкові для тих суб'єктів права, які застосовують норми, що роз'яснюються. Відповідно, формами об'єктивації результатів офіційного тлумачення є інтерпретаційно-правовий або правотлумачний акт, що не змінює норму права, а лише роз'яснює її. Такі акти повинні містити необхідні реквізити.

Серед учених немає єдиної точки зору щодо видів офіційного тлумачення. Здебільшого ними визнаються нормативне та казуальне. Існує й інша варіація назв – загальне тлумачення, правозастосовне, індивідуальне. Стосовно різновидів нормативного тлумачення – аутентичного та делегованого (легального), то існує пропозиція аутентичне тлумачення називати авторським [1, с. 295].

Описуючи нормативне тлумачення, науковці виокремлюють такі його істотні ознаки: загальний (загальнообов'язковий) характер, що передбачає розповсюдження його на всі випадки, які передбачені нормою, що тлумачиться; обов'язковість нормативного тлумачення – поведінка особи має підпорядковуватися тому змісту правової норми, який був отриманий у ході нормативного тлумачення; неперсоніфікованість характеру тлумачення – неодноразове застосування нормативного роз'яснення передбачає його поширення на всіх осіб, які беруть участь у тих чи інших суспільних відносинах [4, с. 49–50].

Різновидами нормативного тлумачення є аутентичне (авторське) та легальне (делеговане). Слово «аутентичний» (від грец. *authentikos* – справжній, який походить із першоджерела) означає «справжній, дійсний, правильний; такий, що ґрунтується на першоджерелі» [7, с. 5]. Під аутентичним тлумаченням розуміється роз'яснення змісту норми права, яке здійснюється самим суб'єктом правотворення або органом, який прийняв нормативно-правовий акт. Я.Н. Колоколов [8, с. 38] у своєму монографічному дослідженні пропонує таке визначення аутентичного тлумачення – це форма конкретизації норми права; врегульований (неврегульований) нормами права вид юридичної діяльності, який здійснюється правотворчим органом та полягає у з'ясуванні й роз'ясненні власних нормативних правових актів з метою усунення неясності, неточності, досягнення однакового розуміння та застосування цієї юридичної норми.

На відміну від аутентичного легальне (делеговане) тлумачення здійснюється спеціально уповноваженим суб'єктом на підставі постійних повноважень або разового доручення. У першому випадку офіційне тлумачення кримінального закону України здійснює КС України.

Ще одним видом офіційного тлумачення вчені-правознавці називають казуальне (індивідуальне, правозастосовне) тлумачення. До його ознак відносять, насамперед, офіційність. Науковці вказують, що результати казуального тлумачення є обов'язковими для конкретної справи (казусу). С.М. Олейников і Г.О. Христова [9, с. 433] зазначають, що для вирішення будь-яких інших справ результати казуального тлумачення формально-юридичного значення не мають і на них не поширюються. Інші науковці пропонують казуальне тлумачення називати казусним, мотивуючи це тим, що воно стосується казусу – випадку, певного життєвого факту. Хоча етимологічний аналіз вживаної термінології вказує, що значення слів ідентичне, оскільки походять від одного і того ж латинського слова *casus* – випадок. Однак, із такою позицією погоджуються не всі вчені [10, с. 121], вважаючи, що значення казуального тлумачен-

ня надзвичайно велике і часто виходить за межі справи, що розглядається, набуваючи значення прецеденту тлумачення.

Суб'єктами казуального тлумачення є суб'єкти правозастосовної діяльності, судовий чи інший компетентні органи. Особливе місце серед них відведено суду. У науковій літературі висловлена пропозиція виокремлення трьох різновидів судового тлумачення: 1) тлумачення, яке здійснює суд або суддя будь-якої інстанції при розгляді конкретної кримінальної справи, що є обов'язковим, якщо судом вищої інстанції не визначено інше, та лише у тій справі, у зв'язку з якою воно здійснювалося. У випадках, коли таке тлумачення здійснюється вищими судовими органами, у подальшому воно може бути обов'язковим і застосовуватися як зразок для судів нижчих інстанцій при розгляді аналогічних справ; 2) тлумачення як роз'яснення рекомендаційного характеру з питань застосування спеціалізованими судами законодавства при вирішенні кримінальних справ, що отримане за результатами узагальнення судової практики і представлене у постановках Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ; 3) тлумачення, як роз'яснення рекомендаційного характеру з питань застосування законодавства при вирішенні кримінальних справ, яке до 2010 року за результатами узагальнення судової практики надавав у своїх постановках Пленум ВС України, та які не втратили своєї чинності у зв'язку з тим, що не змінилося відповідно законодавство, і Пленум ВССРЦКС не видав із цих питань власної постанови [11, с. 93].

В.О. Навроцький [12, с. 93–95] пише про казуальне тлумачення у контексті різновидів судового тлумачення, як найбільш поширений вид офіційного тлумачення. Так, автор вирізняє два види судового тлумачення (роз'яснення): 1) казуальне тлумачення, яке здійснюється судом при розгляді конкретної кримінальної справи, стосується меж застосування і роз'яснення закону щодо цієї справи); 2) квазінормативне тлумачення, що використовується в актах Пленуму Верховного Суду України, який приймає роз'яснення з найбільш складних питань застосування КК, зазначаючи, що останні не можуть підміняти, звужувати або розширювати зміст закону.

Окремо автор наголошує на особливій ролі тлумачення, що здійснюється Європейським судом із прав людини та є обов'язковим до виконання для всіх органів і службових осіб в Україні.

Крім офіційного тлумачення, в теорії права виокремлюється ще й неофіційне тлумачення, хоча більшість науковців [1, с. 294; 9, с. 218; 13, с. 195] стверджує, що останнє зводиться лише до роз'яснення норм права.

Неофіційне тлумачення формально не є обов'язковим, оскільки здійснюється суб'єкта-

ми, що не мають офіційного статусу й повноважень офіційно тлумачити норму права. Результати такого виду тлумачення закріплені у формі рекомендацій, порад і не породжують юридичних наслідків. Розрізняють буденне неофіційне тлумачення, яке може бути здійснене будь-якою особою у повсякденному житті; професійне (або компетентне), що надходить від особи, яка має спеціальну освіту (адвоката, нотаріуса, юрисконсульта); доктринальне (наукове), яке надається вченими в коментарях, статтях, монографіях, навчальних посібниках.

Суб'єктами неофіційного тлумачення є: особи, які не мають на його здійснення офіційних повноважень; громадяни, організації, наукові та навчальні установи, практичні працівники й інші особи; неуповноважені суб'єкти; суб'єкти, діяльність яких у цій сфері не вважається офіційною; суб'єкти, які не наділені спеціальними повноваженнями [4, с. 53–54].

Важливою ознакою неофіційного тлумачення є відсутність юридично обов'язкової сили, формально-обов'язкового характеру. Окремі вчені [14, с. 320], розкриваючи цю ознаку, пишуть, що рекомендації неофіційного тлумачення не тягнуть за собою формально-юридичних наслідків, тобто позначувані термінологія різняться лише зовнішнім словесним вираженням, залишаючи один і той же зміст.

У теорії права існують різні класифікації видів неофіційного тлумачення. Так, О.Ф. Скакун [2, с. 445–446] вирізняє: 1) компетентно-юридичне тлумачення, що здійснюється фахівцями в галузі права, яке, у свою чергу, поділяється на доктринальне (наукове) та професійне (практичне); 2) компетентно-неюридичне, яке здійснюється фахівцями неюридичних галузей науки; 3) повсякденне, що здійснюється будь-якими суб'єктами права на основі життєвого досвіду та відповідно до рівня їх правосвідомості, юридичної освіченості.

П.Л. Фріс [15, с. 29–30] у своєму підручнику пише про два види неофіційного тлумачення: судове та доктринальне (наукове). Судове тлумачення автор формулює як таке, що дає кримінальному закону суд будь-якої ланки в процесі розгляду кримінальних справ. Судовим також є тлумачення, яке здійснює Пленум Верховного Суду України у своїх постановах про практику розгляду судами окремих категорій кримінальних справ. Науковець зазначає, що незважаючи на те, що цей вид тлумачення не віднесено до офіційних, ступінь його обов'язковості надзвичайно високий.

В аспекті розгляду питання про загальнообов'язковість постанов Пленуму ВСУ слід зазначити, що це питання є дискусійним в юридичній літературі. З однієї точки зору, постанови Пленуму Верховного Суду можна розцінювати тільки як авторитетні, але не можна говорити про їх

обов'язковість – судді незалежні й підкоряються тільки закону. Обов'язковим для судді є закон, а не рекомендації з його застосування. Тлумачення закону, подане в постанові Пленуму Верховного Суду, має практичну цінність для нижчестоящих судів через свої переконливість та аргументованість, але не через обов'язковість.

Прихильники протилежної точки зору вказують на обов'язковий характер постанов Пленуму, стверджуючи, що той факт, що в законі не згадується про можливість давати «керівні» роз'яснення Пленуму, жодною мірою не означає, що їх можна ігнорувати. ВСУ, як найвищий судовий орган у системі судів загальної юрисдикції (ч. 2 ст. 125 Конституції України, ч. 1 ст. 47 Закону України «Про судоустрій України»), не лише здійснює правосуддя, але й забезпечує однакове застосування законодавства всіма судами загальної юрисдикції. Постанови Пленуму ВСУ мають велике значення для забезпечення однакового розуміння законів, містять важливі принципи рекомендації з питань, що виникають при розгляді судових справ. Реалізація повноважень Пленуму з надання роз'яснень із питань судової практики впливає на формування судової практики всіх судів загальної юрисдикції. Крім того, у самих постановах Пленум Верховного Суду неодноразово звертає увагу судів на необхідність урахування у своїй діяльності положень чинних постанов Пленуму ВСУ, які містять рекомендації щодо правильного застосування законів при здійсненні правосуддя.

Важливу роль у розвитку кримінального права відіграє наукове (доктринальне) тлумачення, що здійснюється науковими і навчальними юридичними установами, окремими вченими і практиками у монографіях, підручниках, науково-практичних коментарях, експертних висновках.

Хоча деякі науковці звертають увагу на те, що значення термінів «наука» і «доктрина», якими послуговуються при позначенні відповідних видів тлумачення, не збігаються. Так, А.О. Селіванов [16, с. 6–9] пише, що доктрина має вищий авторитет, ніж наука.

Розмежовуючи ці терміни, слід вказати, що не будь-які результати науки – це доктрина. Відмінність понять із точки зору етимології полягає у тому, що наука – це: 1) одна із форм суспільної свідомості, що дає об'єктивне відображення світу; система знань про закономірності розвитку природи і суспільства та способи впливу на навколишній світ; 2) окрема галузь цих знань; напрям у якій-небудь галузі знань, названий ім'ям його засновника; 3) освіта, навички, знання, набуті людиною в процесі навчання, життєвого досвіду; 4) те, що навчає, дає життєвий досвід, порада, урок; 5) навчання [7, с. 741]. Доктрина ж – це політичне, наукове, філософське, військове і т. ін. вчення, теорія, система поглядів [7, с. 314].

Існують наукові пропозиції виділяти доктринальне тлумачення, як підвид професійного тлумачення [4, с. 55]. Так, Ю.Л. Власов до суб'єктів здійснення компетентного (професійного) тлумачення відносить не лише юристів-практиків, але й науковців у відповідній галузі [17, с. 106]. Досить часто у теорії права наводиться точка зору, що доктринальні положення напрацьовуються спільно науковцями та суддями [18, с. 15]. Так, наукове тлумачення певним чином взаємодіє з офіційним, оскільки останнє повинне мати наукове підґрунтя. Взаємозв'язок цих видів тлумачення чітко простежується у діяльності КС України. На думку Ю.М. Тодики [19, с. 201], доктринальне тлумачення об'єктивується у вигляді окремої думки судді КС України, що «передусім є компетентним (професійним) тлумаченням, тісно переплетеним із доктринальною інтерпретацією проаналізованих норм і положень Конституції». При цьому суддя може в цілому погоджуватися з рішенням КС України, але в окремій думці наводить власні додаткові аргументи. Зокрема, у зарубіжній практиці окрема думка судді є підставою для перегляду правових позицій органами конституційної юрисдикції [20, с. 56].

Тлумачення норми, яке надається органом конституційної юрисдикції, поширюється не лише на конкретний випадок, але й на всі випадки її застосування, оскільки норма права, що інтерпретується, не персоніфікована, абстрактна, розрахована на подальше багаторазове застосування. У зв'язку з цим виникає питання про прецедентний характер такого тлумачення. Однак це питання є дискусійним і потребує окремої уваги.

Здійснюючи тлумачення чи то норм Конституції, чи законів України, не можливо уникнути формулювання нових положень. Як підкреслює М.М. Марченко [21, с. 19], хоча Конституційний Суд формально не створює новий закон, а тільки вказує, яким він повинен бути відповідно до Конституції, однак фактично закладає його нову основу й фактично зумовлює правила, які повинні діяти до його ухвалення.

До питання нормативності і доктринальності у рішеннях КС України звертається і З.А. Загинеї. У своєму монографічному дослідженні автор зазначає, що у контексті тлумачення кримінального закону України доцільно говорити не про доктринальне, а про наукове тлумачення, яке асоціюється з інтерпретацією норм права конкретним науковцем та не має обов'язкового значення.

У науковій літературі можна зустріти пропозиції щодо необхідності виділення у цій класифікаційній групі третього виду, що є межевою категорією між офіційним і неофіційним тлумаченням – так зване офіційне тлумачення [22, с. 82]. До такого виду пропонується віднести виступи парламентаріїв, членів уряду, прокурорів, суддів по телебаченню, на радіо, у пресі з роз'яснен-

ням положень якого-небудь закону. Вважається, що їх безпосередня участь у здійсненні найважливіших державних функцій свідчить про високий авторитет таких роз'яснень. Так, Л.В. Соцуро [23, с. 58–59] пропонує до офіційного тлумачення відносити компетентні роз'яснення, що проводяться радіо- і тележурналістами у зв'язку з ухваленням закону або раніше прийнятих норм для обґрунтування юридично значущої суспільної події. Проте уявляється, що офіційне тлумачення за своєю суттю є неофіційним тлумаченням, оскільки не має формальної обов'язковості.

Отже, підсумовуючи проаналізовані думки, пропонуємо таку класифікацію видів тлумачення залежно від суб'єкта здійснення: офіційне та неофіційне. Офіційне тлумачення, в свою чергу, поділяється на нормативне та казуальне. Неофіційне ж передбачає наукове тлумачення. Останнє вважаємо доцільним не розгалужувати на підвиди, оскільки, незважаючи на те, яким суб'єктом воно здійснюється (компетентним чи ні), в своїй основі воно містить спеціальні знання, які дозволяють інтерпретувати ту чи іншу норму права.

Література

1. Луць Л.А. Загальна теорія держави та права: навчально-методичний посібник (за кредитно-модульною системою) / Л.А. Луць. – К.: Атіка, 2007. – 412 с.
2. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник / О.Ф. Скакун. – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. – 520 с.
3. Шмельова Г.Г. Короткий російсько-український та українсько-російський термінологічний словник: теорія держави і права / Г.Г. Шмельова. – С.: Таврія, 2012. – 67 с.
4. Загинеї З.А. Кримінально-правова герменевтика: монографія / З.А. Загинеї. – К.: Видав. дім «Артек», 2015 – 380 с.
5. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / В.І. Борисов, В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2015. – 528 с.
6. Карелова Г.А. Кримінальна відповідальність у правових позиціях Конституційного Суду України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Г.А. Карелова; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2014. – 313 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
8. Колоколов Я.Н. Аутентическое толкование правовых актов: поиск новых парадигм / Я.Н. Колоколов. – М.: Юрлитинформ, 2010. – 376 с.
9. Загальна теорія держави і права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закладів / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.; за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. – Х.: Право, 2009. – 583 с.
10. Михайлович Д.М. Толкование закона: монографія / Д.М. Михайлович. – Х.: Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2004. – 198 с.
11. Дудоров О.О. Кримінальне право: навчальний посібник / О.О. Дудоров, М.І. Хавронюк; за заг. ред. М.І. Хавронюка. – К.: Ваїте, 2014. – 944 с.
12. Українське кримінальне право. Загальна частина: підручн. / за ред. В.О. Навроцького. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 712 с.

13. Кириченко О.М. Казуальне тлумачення норми права: аксіологічний аспект / О.М. Кириченко // Альманах права. Науково-практичний юрид. журнал. – К., 2012. – Вип. 3. – С. 195–198.

14. Теорія держави і права. Академічний курс: підруч. / О.В. Зайчук, Н.М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.

15. Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина: підруч. для студ. вищих навч. закладів. 2-ге вид., доповн. і переробл. – К.: Атіка, 2009. – 512 с.

16. Селіванов А.О. Судове право: нова галузь чи теоретична думка? / А.О. Селіванов // Вісник Верховного Суду України. – 2008. – № 6. – С. 6–9.

17. Власов Ю.Л. Проблеми тлумачення норм права: монографія / Ю.Л. Власов. – К.: Ін-т держ. і права ім. В.М. Корецького НАН України. – 2001. – 180 с.

18. Спасибо-Фатєєва І.В. Доктринальне тлумачення / І.В. Спасибо-Фатєєва // Вісник Академії правових наук України. – 2005. – № 1 (40). – С. 14–25.

19. Тодька Ю.Н. Конституція України: проблеми теорії і практики / Ю.Н. Тодька. – Х.: Факт, 2000. – 608 с.

20. Слінько Т.М. Правова природа окремої думки судді Конституційного Суду України / Т.М. Слінько, Є.В. Ткаченко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2011. – № 11. – С. 53–59.

21. Марченко М.Н. Является ли судебная практика источником права / М.Н. Марченко // Журнал рос. права. – 2000. – № 12. – С. 11–21.

22. Капліна О.В. Правозастосовне тлумачення судом норм кримінально-процесуального права: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.09 / О.В. Капліна; Нац. юрид. акад. Укр. ім. Я. Мудрого. – Х., 2009. – 478 с.

23. Соцуро Л.В. Неофициальное толкование норм права: учеб. пособие / Л.В. Соцуро. – М.: Профобразование, 2000. – 112 с.

Анотація

Котьяй Т. В. До питання видів тлумачення кримінального закону та суб'єктів його здійснення. – Стаття.

Стаття присвячена дослідженню видів тлумачення кримінального закону залежно від суб'єкта (інтерпретатора). Окрема увага приділяється суб'єктам здійснення тлумачення – Конституційному Суду України, судам загальної юрисдикції, Пленуму Верховного суду України, кожен з яких відіграє важливу роль, інтерпретуючи ту чи іншу кримінально-правову норму.

Наведена позиція автора стосовно класифікації видів тлумачення залежно від суб'єкта здійснення, наголошуючи на окреме місце в ній наукового тлумачення.

Ключові слова: тлумачення кримінального закону, суб'єкти тлумачення, офіційне та неофіційне тлумачення, нормативне тлумачення, казуальне тлумачення, наукове тлумачення.

Аннотация

Котьяй Т. В. К вопросу о видах толкования уголовного закона и субъектах его осуществления. – Статья.

Статья посвящена исследованию видов толкования уголовного закона в зависимости от субъекта (интерпретатора). Особое внимание уделяется субъектам осуществления толкования – Конституционному Суду Украины, судам общей юрисдикции, Пленуму Верховного суда Украины, каждый из которых играет важную роль, интерпретируя ту или иную уголовно-правовую норму. Приведена позиция автора относительно классификации видов толкования в зависимости от субъекта осуществления, подчеркивая особое место в ней научного толкования.

Ключевые слова: толкование уголовного закона, субъекты толкования, официальное и неофициальное толкование, нормативное толкование, казуальное толкование, научное толкование.

Summary

Kotyay T. V. On question of types of interpretation of law on criminal liability and subjects of its implementation. – Article.

The article is devoted to research of types of interpretation of law on criminal liability depending on subject (the interpreter). The special attention is paid to subjects of interpretation – Constitutional Court of Ukraine and courts of general jurisdiction, Plenum of Supreme Court of Ukraine, each of which plays an important role while interpreting one or another criminal legal norm. The author's position regarding classification of types of interpretation depending on subject is adduced, emphasizing special place of scientific interpretation in it.

Key words: interpretation of criminal law, subjects of interpretation, official and unofficial interpretation, normative interpretation, casual interpretation, scientific interpretation.